

WWF

RAPORT

EU

CZERWIEC
2019

ŁAGODZENIE WPŁYWU ZMIANY KLIMATU NA BEZPIECZEŃSTWO DOSTAW ŻYWNOŚCI Z MÓRZ I OCEANÓW

PODSUMOWANIE

Zmieniający się klimat ma ogromny wpływ na zarządzanie rybołówstwem i zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego. Zdrowe morza i oceany są podstawą utrzymania dla milionów ludzi i źródłem żywności dla miliardów kolejnych. Nadmierne połowy, zanieczyszczenia i dewastacja siedlisk mają destrukcyjny wpływ na morskie ekosystemy i ich różnorodność biologiczną. Ta presja jest dodatkowo pogłębianą zmianą klimatu.

Obecny model zarządzania rybołówstwem trzeba zreformować tak, by uwzględniał zmiany w rozmieszczeniu stad, a także zmiany zachodzące w siedliskach i coraz mniejszy rozmiar ryb. Zrównoważone zarządzanie rybołówstwem musi iść w parze z ograniczaniem ilości odrzutów. Fundamentalne znaczenie dla łagodzenia skutków zmian klimatu ma promowanie spożycia mniej znanych gatunków znajdujących się niżej w łańcuchu pokarmowym oraz przejście na hodowlę ekologiczną.

Jeśli nie uda się złagodzić skutków i przystosować do zmiany klimatu, czeka nas dramatyczny spadek produktywności rybołówstwa, czego negatywne skutki odczuwać będą zarówno ludzie, jak i środowisko. Wdrożenie skoordynowanych środków adaptacyjnych może jednak przełożyć się na większą zasobność mórz i większe zyski. Wizją WWF jest zagwarantowanie długoterminowej

stabilności populacji ryb, utrzymanie dobrego stanu ekosystemów i ochrona morskiej bioróżnorodności.

Najpilniejszym zadaniem jest transformacja modelu zarządzania rybołówstwem i żywnością pochodzenia morskiego w Unii Europejskiej (UE), niezbędna do realizacji Agendy 2030 oraz określonych przez ONZ Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs) 1, 2 i 14, do czego zobowiązali się wszyscy członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych i wszystkie państwa członkowskie UE.

WWF apeluje do UE o objęcie przywództwa w globalnym zarządzaniu oceanami i wzywa wszystkie państwa członkowskie oraz przedstawicieli przemysłu do zwiększenia wysiłków na rzecz zrównoważonego zarządzania rybołówstwem w oparciu o podejście ekosystemowe.

Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ 1, 2 i 14 to kluczowe elementy w realizacji unijnej Agendy 2030.

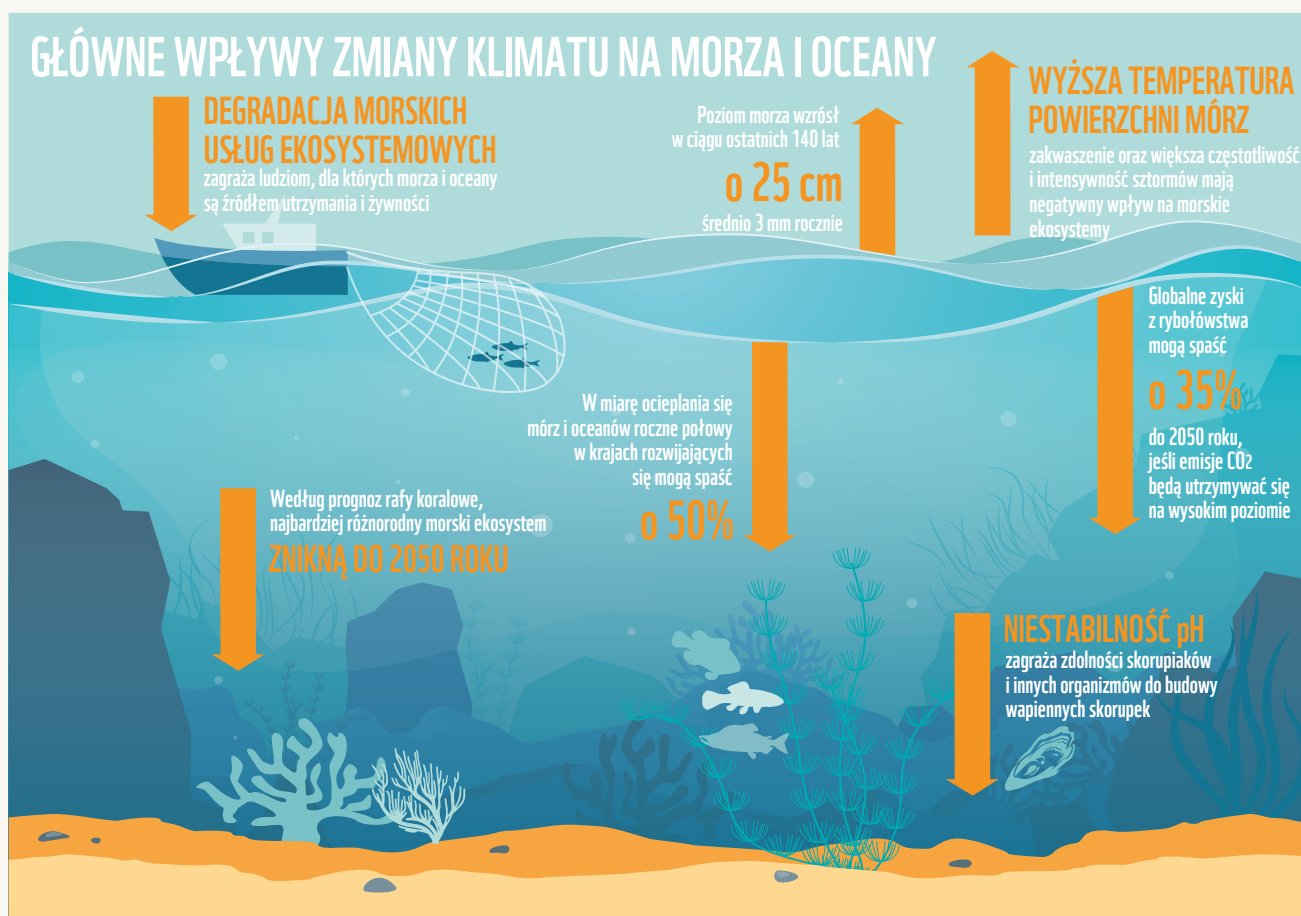

THE GLOBAL GOALS
For Sustainable Development

© ANTONIO BUSIELLO / WWF-US

MORZA I OCEANY W KONTEKŚCIE KLIMATU NA ŚWIECIE

Rycina 1: Wpływ zmiany klimatu na fizyczne i biologiczne procesy zachodzące w morzach i oceanach¹

KRAJE ROZWIJAJĄCE SIĘ MOGĄ POTENCJALNIE UTRACIĆ NAWET 50% ROCZNYCH POŁOWÓW DO 2050 ROKU

50% DO 2050

Zmiana klimatu jest niepodważalna i rodzi bardzo poważne konsekwencje dla mórz i oceanów (Rycina 1). Wyższe temperatury powodują fizyczne zmiany w środowisku morskim. Ciepłejsze masy wody na powierzchni wpływają na cyrkulację na większych głębokościach, co zaburza funkcjonowanie złożonych łańcuchów pokarmowych. Zmieniające się układy pogodowe przynoszą coraz częstsze i gwałtowniejsze sztormy, których skutki dotyczą zarówno nadbrzeżne siedliska, jak i obszary połowowe. Co więcej, cieplejsze morza są uboższe w tlen, co odbija się negatywnie na ich ekosystemach i liczebności gatunków. Ponieważ morza i oceany pochłaniają więcej CO₂ z atmosfery, ich skład chemiczny ulega przekształceniu w niespotykanym dotąd tempie. W rezultacie są coraz bardziej zakwaszone, co dla wielu gatunków ma niekorzystne konsekwencje.

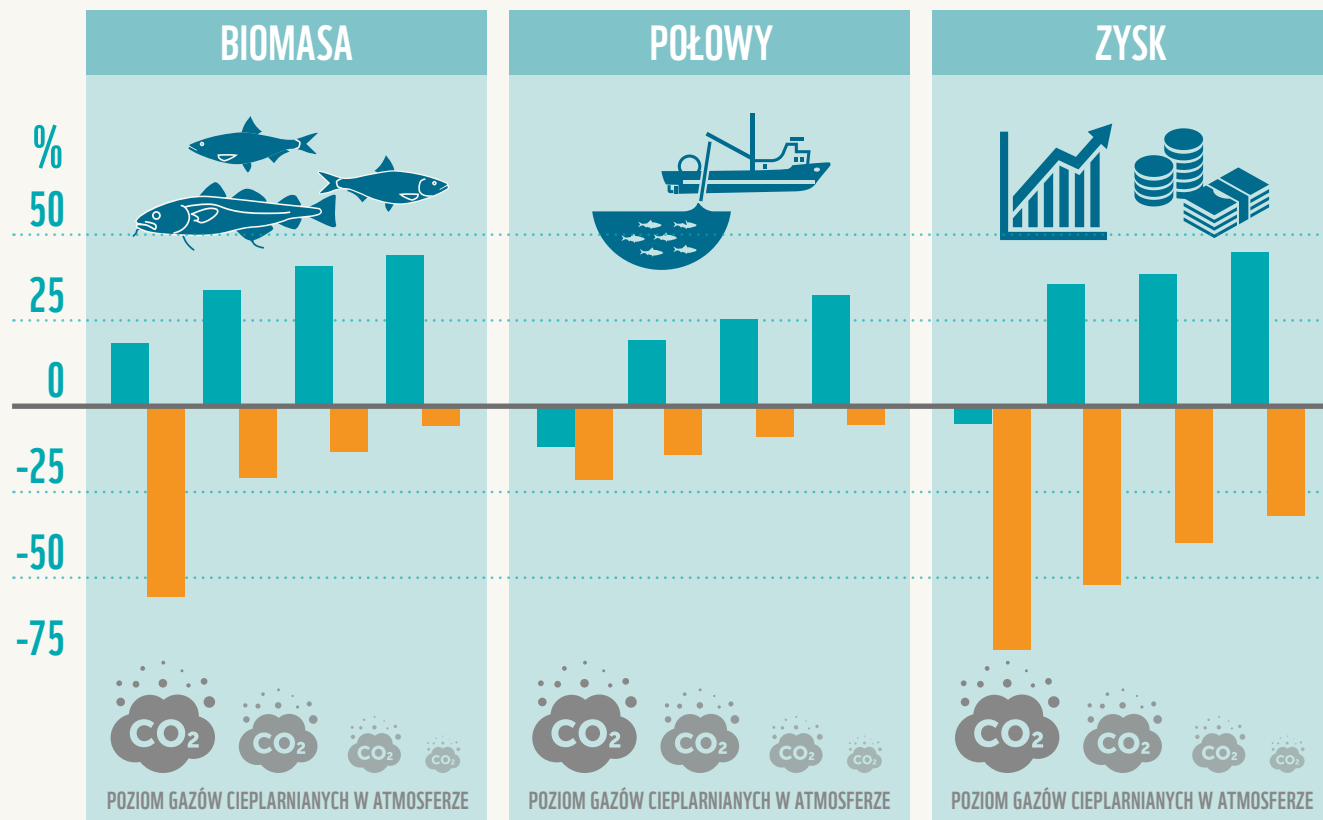
W scenariuszu zakładającym podniesienie temperatury oceanów o ponad 1,5°C, globalny potencjał połowowy obniży się o przeszło 3 miliony ton dla każdego kolejnego stopnia ocieplenia². Gdyby jednak udało się ograniczyć wzrost temperatury do 1,5°C w stosunku do poziomu z ery przed-przemysłowej oraz w pełni i na skalę globalną wprowadzić zarządzanie adaptacyjne, zdaniem naukowców do 2100 roku³ przyniosłoby to pozytywne rezultaty w postaci zwiększonej biomasy ryb i, co za tym idzie, większych zysków z połowów (Rycina 2). W obliczu globalnego ocieplenia zmieni się dostępność ryb i owoców morza w UE oraz zależność europejskich konsumentów od ich importu. Badania pokazują, że nadmierne połowy na Morzu Północnym sprawiają, iż prowadzona na tym akwenie działalność rybacka jest w coraz większym stopniu narażona na negatywne skutki podnoszenia się temperatury wody⁴. Kluczowym wyzwaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, zwłaszcza w krajach rozwijających się, w których ocieplenie postępuje szybciej niż globalna średnia (np. w Indiach i na Filipinach). Do roku 2050 kraje te mogą potencjalnie utracić z tego powodu nawet 50% rocznych połowów⁵. Wszystko wskazuje na to, że przed 2050 rokiem na świecie będzie niemal 10 miliardów ludzi, w związku z czym zapotrzebowanie na zasoby będzie większe niż kiedykolwiek wcześniej. Jest mało prawdopodobne, że będziemy w stanie polegać na zasobach morskich tak, jak czyniliśmy to do tej pory – zarówno w perspektywie żywieniowej i ekonomicznej, jak i kulturalnej, społecznej czy rekreacyjnej.

SZACUNKOWY WZROST WIELKOŚCI BIOMASY RYB, POŁOWÓW I ZYSKÓW ZWIĄZANY Z ADAPTACJĄ DO ZMIAN KLIMATU

SCENARIUSZ: ■ Pełna adaptacja: zarządzanie rybołówstwem bierze pod uwagę wyzwania związane zarówno z produktywnością oceanów (różnorodność biologiczną łańcuchów pokarmowych i gęstość populacji), jak i zmianą rozmieszczenia zasobów morskich.

■ Brak adaptacji: żaden z aspektów zmiany klimatu nie jest brany pod uwagę.

Procentowe różnice w wielkości biomasy, połowów i zysków w stosunku do stanu obecnego

Rycina 2: Dla scenariusza pełnej adaptacji do zmiany klimatu badania przewidują znaczące możliwości i korzyści w produkcji żywności pochodzenia morskiego.⁶

DO 2030 WYELIMINOWAĆ GŁÓD, OSIĄGNAĆ BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOŚCIOWE I LEPSZE ODŻYWIANIE

Unia Europejska zobowiązała się do wdrożenia programu działań na rzecz przyszłości oceanów⁷. Obejmuje on zwiększenie międzynarodowej współpracy na rzecz ochrony i odbudowy morskich ekosystemów, promowanie rozwoju „zielonej/błękitnej infrastruktury” oraz przeciwdziałanie skutkom ocieplenia oceanu. Poza Wyłącznymi Strefami Ekonomicznymi (EEZ) 23 państw członkowskich posiadających dostęp do morza, UE jest także aktywnym członkiem 16 regionalnych organizacji zarządzania rybołówstwem (RFMO). Statki należące do Unii Europejskiej mogą działać na wodach morskich wielu krajów, dzięki podpisanym umowom partnerskim w zakresie zrównoważonego zarządzania rybołówstwem (SFPA) oraz innym porozumieniom. Mimo to, UE nie jest w stanie samodzielnie wywołać niezbędnych zmian. Osiągnięcie porozumienia i rozpoczęcie współpracy na rzecz wsparcia odpornych mórz i oceanów, gwarantujących przyszłym pokoleniom bezpieczeństwo żywnościowe, stabilność źródeł utrzymania, dobre funkcjonowanie ekosystemów i bogactwo różnorodności biologicznej, będzie wymagać zaangażowania wszystkich państw członkowskich, które podpisały Porozumienie paryskie⁸.

Żeby zapobiec dalszemu pogłębianiu kryzysu klimatycznego, trzeba podjąć natychmiastowe działania. Od niemal 60 lat WWF prowadzi szeroko zakrojoną współpracę z rządami, sektorem rybołówstwa, nadmorskimi społecznościami, placówkami publicznymi, naukowcami i obywatelami na poziomie globalnym, europejskim i krajowym. Wszystkim uczestnikom tej współpracy przyświeca cel zapewnienia zdrowych morskich ekosystemów, które mają kluczowe znaczenie dla dobrobytu człowieka i zapewnienia zrównoważonego rybołówstwa. Poniżej przedstawiamy najbardziej podstawowe działania w ujęciu środowiskowym, społeczno-kulturowym i ekonomicznym, których skuteczne wprowadzenie WWF uważa za nieodzowne do urzeczywistnienia tej wizji.

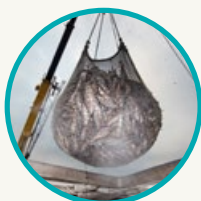
HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

PRAWODAWSTWO EU

PRAWODAWSTWO MIĘDZYNARODOWE

2020

Osiągnięcie maksymalnego zrównoważonego połowu (MSY) dla wszystkich stad ryb w wodach morskich UE zgodnie z artykułem 2 Wspólnej Polityki Rybołówstwa (WPRyb)

Osiągnięcie dobrego stanu środowiska (GES) w wodach morskich UE do 2020 roku zgodnie z Dyrektywą Ramową w sprawie Strategii Morskiej. GES oznacza ekologicznie zróżnicowane i dynamiczne morza i oceany, które są czyste, zdrowe i urodzajne

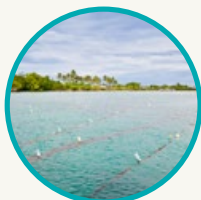
Osiągnięcie celów strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (Strategia „Niebieski wzrost” Unii Europejskiej)

Dyrektywy ptasia i siedliskowa: realizacja unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej, powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji usług ekosystemowych w UE do 2020 roku

Dyrektywa w sprawie planowania przestrzennego obszarów morskich: wszystkie państwa członkowskie UE powinny stworzyć plany przestrzennego zagospodarowania mórz do 31 marca 2021 roku

Sprawozdanie Komisji Europejskiej dla Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie implementacji WPRyb, w tym jej wymiaru zewnętrznego

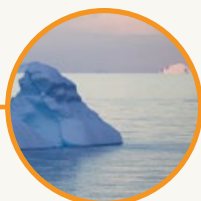
2021

2022

2023

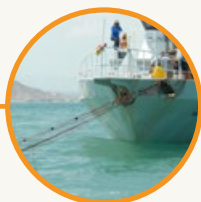
2025

2030

Osiągnięcie porozumienia w sprawie prawnie wiążącego traktatu o ochronie morskich ekosystemów w obszarach znajdujących się poza jurysdykcją krajową

SDG 14 cele 2, 4, 5 i 6:
 (i) zarządzać w sposób zrównoważony oraz chronić morskie ekosystemy w sposób zrównoważony, tak by uniknąć znacznych, niekorzystnych skutków
 (ii) wyeliminować przełowienie, nielegalne, nieraportowane i nieuregulowane połowy oraz destrukcyjne praktyki połowowe
 (iii) objąć ochroną co najmniej 10% wybrzeży i obszarów morskich zgodnie z krajowym i międzynarodowym prawem
 (iv) wyeliminować szkodliwe dotacje dla rybołówstwa

2021-2030
 ONZ: dekada nauki o oceanach na rzecz zrównoważonego rozwoju

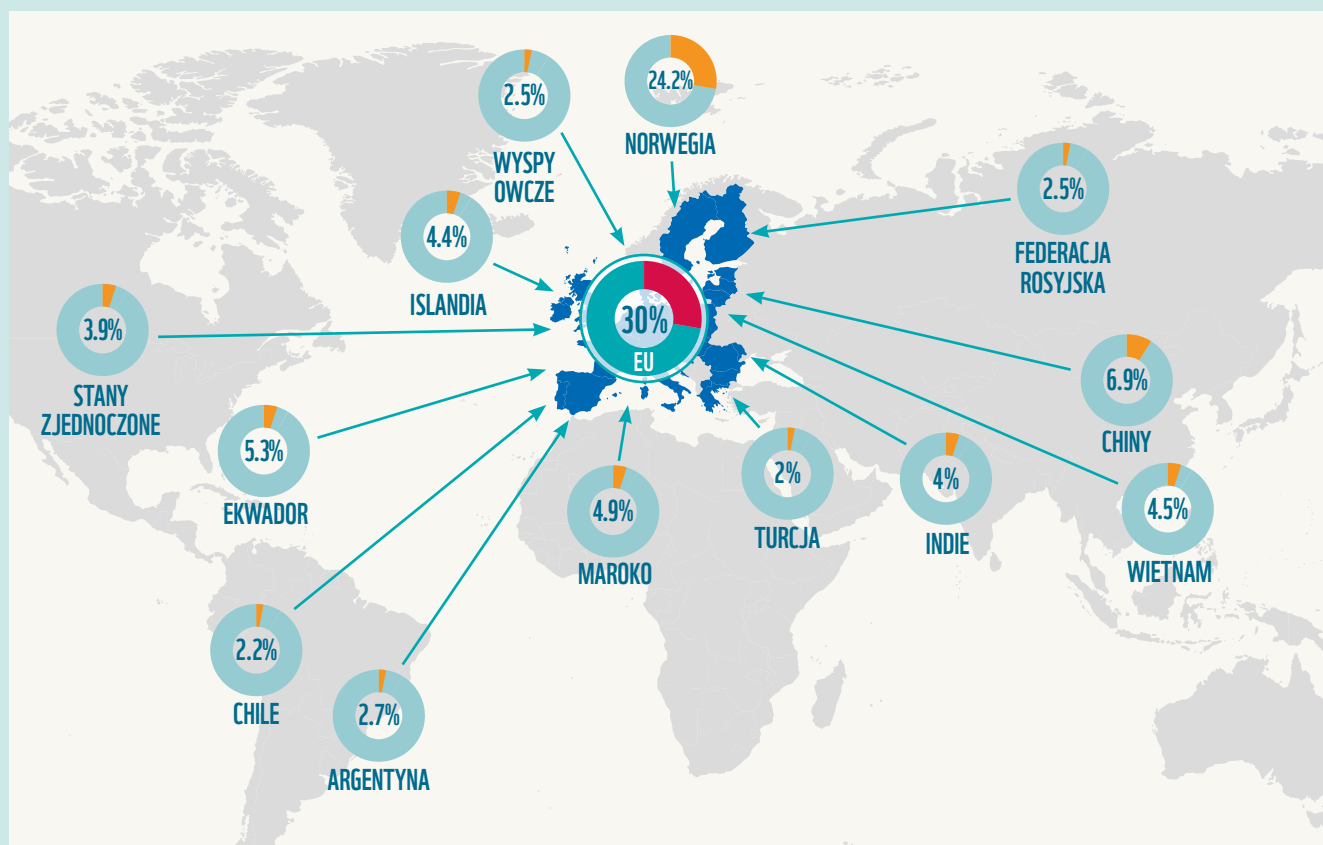
SDG 14 cel 1: Zapobiegać i znacznie zmniejszyć poziom wszelkich rodzajów zanieczyszczeń morza, w szczególności powstałych w wyniku działalności na lądzie, w tym zrzucaniu do mórz odpadów stałych i zanieczyszczeń substancjami odżywczymi

SDG 14 cel 7: Zwiększyć korzyści ekonomiczne dla rozwijających się małych państw wyspiarskich i krajów najslabiej rozwiniętych, płynące z wykorzystywania zasobów morskich, w tym poprzez zrównoważone zarządzanie rybołówstwem, akwakulturą i turystyką

70% RYB I OWOCÓW MORZA SPOŻYWANYCH W UE POCHODZI Z IMPORTU*

Rycina 3: Najważniejsze źródła importu ryb i owoców morza do UE⁹

5 NAJCZĘŚCIEJ SPOŻYWANYCH GATUNKÓW RYB W UE

TUŃCZYK

DORSZ

ŁOSOŚ

MINTAJ

KREWETKA TROPIKALNA

Produkcja w globalnym sektorze rybołówstwa i hodowli była w stanie stale rosnąć przede wszystkim dzięki gwałtownemu rozwojowi akwakultury, która teraz odpowiada za mniej więcej połowę całej żywności pochodzącej z morza na świecie¹⁰. Podaż ryb i owoców morza w Unii Europejskiej, zarówno z produkcji wewnętrznej, jak i z importu wzrosła do 14,22 miliona ton¹¹. Obecnie średnie roczne spożycie ryb i owoców morza w UE wynosi 24,33 kg na osobę, chociaż pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi występują znaczące różnice. Na unijnym rynku dominują ryby odławiane ze środowiska naturalnego, które odpowiadają za 76% konsumpcji per capita. Mimo coraz większej produkcji wewnętrznej, rosnący popyt na ryby i owoce morza

w Unii zaspokajany jest poprzez intensyfikację importu. Pięć najczęściej spożywanych w UE gatunków – tuńczyk, dorsz, łosoś, mintaj i krewetka tropikalna – tworzy blisko połowę całego rynku. Gatunki te w większości sprowadzane są spoza Unii i w dużej części pochodzą z krajów rozwijających się.

Poziom samowystarczalności Unii Europejskiej (stosunek produkcji wewnętrznej do wewnętrznego popytu) obniżył się od 2015 roku, ponieważ odpowiedzią na wzrost popytu jest zwiększanie importu w miejsce własnych połowów i hodowli. W przypadku 10 najbardziej popularnych produktów z ryb i owoców morza, oprócz makreli, wewnętrzny popyt jest wyższy niż wewnętrzna produkcja (Tabela 1).

POZA JEDNYM WSZYSTKIE RODZAJE RYB I OWOCÓW MORZA NAJCZĘŚCIEJ SPOŻYWANYCH W UE POCHODZĄ Z IMPORTU

Udział wybranych produktów w całkowitej widocznej konsumpcji		Poziom samowystarczalności
MAKRELA (2%)		 123%
ŚLEDŹ (5%)		 91%
OMUŁEK (5%)		 82%
SARDYNKA (3%)		 74%
MORSZCZUK (4%)		 38%
TUŃCZYK (11%)		 28%
ŁOSOŚ (9%)		 16%
DORSZ (10%)		 9%
MINTAJ (7%)		 0%
KREWETKI (6%)		 9%

Unia Europejska jest największym rynkiem handlu produktami pochodzącymi z rybołówstwa i akwakultury na świecie i piątym największym producentem ryb i owoców morza po Chinach, Indonezji, Indiach i Wietnamie. Mimo to międzyregionalny obrót produktami rybnymi i owocami morza pomiędzy UE, a rynkiem globalnym jest znaczący (Rycina 3). Głównym produktem wymiany handlowej pomiędzy Norwegią, a Unią jest łosoś, który jest następnie eksportowany z północnych państw członkowskich do pozostałych krajów Unii. W 2017 roku import spoza UE osiągnął najwyższą w dziesięcioletnim okresie wartość 25,3 miliarda euro, głównie dzięki większej ilości mrożonych mątw i kalmarów sprowadzanych z Indii i Chin oraz przetworzonego tuńczyka bonito z Ekwadoru. Naruszenia w zakresie monitorowania i zgłaszania działań połowowych obniżają jednak dokładność oficjalnych statystyk, wobec czego ten obszar handlu może być nieodpowiednio bądź nieprecyzyjnie scharakteryzowany¹², zwłaszcza w odniesieniu do Afryki i niektórych krajów azjatyckich. Oceania, kraje rozwijające się w Azji, Ameryka Środkowa i region Karaibów w dalszym ciągu są eksporterami netto ryb.

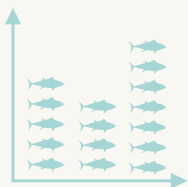
Tabela 1: Samowystarczalność oznacza stosunek wewnętrznej produkcji do wewnętrznego popytu. Wewnętrzny popyt na dziewięć z 10 najczęściej spożywanych ryb i owoców morza w Unii jest wyższy niż jej możliwości produkcyjne.¹³

JEŚLI NIE ZAHAMUJEMY
GLOBALNEGO OCIEPLENIA
I NIE PRZYSTOSUJEMY
SIĘ DO ZMIANY KLIMATU,
CZEKA NAS
**DRAMATYCZNY
SPADEK
PRODUKTYWNOŚCI
RYBOŁÓWSTWA**
CZEGO NEGATYWNE
SKUTKI ODCZUWAĆ BĘDĄ
ZARÓWNO LUDZIE,
JAK I ŚRODOWISKO

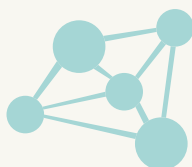
1. PODNOSZENIE ODPORNOŚCI MÓRZ I OCEANÓW POPRZEZ ZINTEGROWANE PODEJŚCIE ŚRODOWISKOWE

PRZYJĘCIE OPARTYCH O WIEDZĘ NAUKOWĄ WARTOŚCI DOCELOWYCH LUB PUNKTÓW ODNIESIENIA WS. OCHRONY W ZARZĄDZANIU WSZYSTKIMI STADAMI RYB

Eksploracja żywych zasobów morskich powinna mieć uzasadnienie w badaniach naukowych. Zarządzanie połowami ryb w taki sposób, aby nie przekraczać bezpiecznych granic biologicznych, pozwala na utrzymanie stad na stabilnym i zdrowym poziomie, pozwalającym uzyskać maksymalny zrównoważony połów (MSY). Punkty odniesienia ws. ochrony takie jak MSY powinny zostać wyznaczone dla wszystkich zasobów, również dla gatunków ryb łowionych przypadkowo lub stanowiących tzw. przyłów. Brak naukowych danych nie może być usprawiedliwieniem dla braku działań ochronnych i zapobiegawczych. Jeśli wskaźniki śmiertelności połowowej przekraczają punkty odniesienia ws. ochrony, należy wdrożyć tzw. zasady kontroli odłowu (z ang. *Harvest Control Rules*), żeby przywrócić równowagę. UE oraz sygnatariusze SFPa i RFMO muszą zamykać te łowiska, w przypadku których dowody naukowe wskazują, że wartości graniczne zostały naruszone lub istnieje takie ryzyko.

NADRZĘDNA ROLA PODEJŚCIA EKOSYSTEMOWEGO W ZARZĄDZANIU OCEANAMI

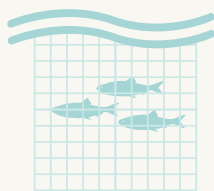
Utrzymywanie obfitości żywych morskich zasobów i zdrowia morskich ekosystemów to najbardziej skuteczne mechanizmy podnoszenia odporności mórz i oceanów, tj. ich zdolności do przystosowywania się do zmiany klimatu. Przyjęte przez ONZ cele zrównoważonego rozwoju (SDGs) są ściśle powiązane z unijnymi celami środowiskowymi zawartymi w dyrektywie siedliskowej, dyrektywie ptasiej oraz dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej. Jednym ze sposobów ochrony ekosystemu jest wprowadzanie okresów i stref ochronnych obejmujących siedliska ważne z punktu widzenia cyklu życia różnych gatunków. Plany zarządzania w oparciu o ekosystemy są kluczowe dla odnowy wyczerpujących się żywych morskich zasobów i przywrócenia morskich ekosystemów do pierwotnego stanu, zwłaszcza tam, gdzie występują szczególnie wrażliwe gatunki¹⁴. Zgodnie z dyrektywą UE w sprawie planowania przestrzennego obszarów morskich, celem planów zagospodarowania obszarów morskich oraz zintegrowanego zarządzania strefą przybrzeżną jest wspieranie ochronnej roli morskich ekosystemów, które stanowią naturalne strefy buforowe i zmniejszają ryzyko wystąpienia wywołanych zmianą klimatu zagrożeń, zarówno o charakterze nagłym, jak sztormy, ale i stopniowym, jak wzrost poziomu mórz.

DOSTOSOWANIE ZARZĄDZANIA RYBOŁÓWSTWEM W CELU OGRANICZANIA RYZYKA SPORÓW W ZAKRESIE UPRAWNIEN DO POŁOWU

W wyniku zmiany klimatu zmienia się rozmieszczenie populacji ryb, które zasiedlają nowe obszary i porzucają te, w których były tradycyjnym obiektem połowów. Kluczowe znaczenie ma zatem monitoring nowych obszarów połowowych oraz upewnienie się, że wszystkie zaangażowane strony będą uczestniczyć w gromadzeniu wiarygodnych danych naukowych dotyczących poszczególnych stad ryb. Wszystkie strony muszą również dołożyć wszelkich starań, aby doprowadzić do przyjęcia nowych środków ochronnych i zarządczych, które obejmą wszystkich istotnych partnerów. Stosowane przez strony systemy zarządzania muszą cechować się większą elastycznością i możliwościami adaptacyjnymi, żeby móc uwzględniać potencjalne zaburzenia tradycyjnych wzorców połowowych wynikające z przemieszczania się populacji ryb. Dzięki temu ogólne dopuszczalne limity połowowe będą przestrzegane bez uszczerbku dla stabilności połowów i rentowności flot. Wreszcie, lepsze mechanizmy współpracy w zakresie transgranicznego zarządzania zasobami pomogą zapobiegać występowaniu sporów i ułatwić ich rozwiązywanie.

WSPIERANIE HODOWLI EKOLOGICZNYCH W CELU ZMNIEJSZENIA NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA MORSKIE EKOSYSTEMY

Akwakultura może być przyjaznym dla klimatu sposobem produkcji żywności, jeśli tylko zostawia niski ślad węglowy, zmniejsza zanieczyszczenie środowiska morskiego i ogranicza degradację nadmorskich siedlisk¹⁵. Żeby móc przystosować się do zmiany klimatu, hodowcy, rybacy oraz inni użytkownicy mórz i oceanów muszą przyjąć podejście ekosystemowe. Oprócz lepszego zintegrowanego gospodarowania zasobami wodnymi i gruntami, dobra polityka adaptacyjna skupia się na korzyściach, jakie niesie włączenie rybołówstwa śródlądowego i przybrzeżnego w zakres bardziej ogólnych planów zarządzania środowiskiem. Duże znaczenie w realizacji takiej polityki ma planowanie przestrzenne na obszarach morskich, planowanie zarządzania na poziomie poszczególnych regionów, a także powołanie transgranicznych organów zarządzających, których zadaniem jest opracowywanie i wdrażanie uzgodnionych planów.

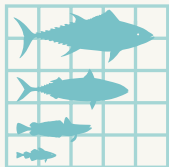
PODAŻ RYB I OWOCÓW MORZA W UE
WZROSŁA DO

14,22 MILIONA TON

ŹRÓDŁO: FAO, 2018

2. SPOŁECZNO-KULTUROWY WYMIAR PRZYSTOSOWYWANIA SIĘ DO ZMIANY KLIMATU

PROPAGOWANIE KONSUMPCJI RYB I OWOCÓW MORZA I ICH POZYSKIWANIA Z NIŻSZYCH PIĘTER ŁAŃCUCHA POKARMOWEGO

Według prognoz w 2050 roku na świecie będzie 10 miliardów ludzi. W ramach przygotowania do czekających nas, a wynikających ze wzrostu populacji ograniczeń w dostawach żywności obecny model konsumpcji ryb i owoców morza w Unii Europejskiej musi ulec transformacji. Mieszkańcy nie mogą już polegać na żywności ze środowiska wodnego w takim stopniu, w jakim polegali na niej do tej pory – zarówno w aspekcie żywieniowym i gospodarczym, jak i kulturowym, społecznym i rekreacyjnym. Na dynamikę przemiany kulturowej duży wpływ ma polityka UE i wzorce konsumpcyjne, które zachęcają do sięgania po wysoko jakościowe, lokalne gatunki ryb ze zrównoważonych źródeł i które kładą nacisk na hodowlę ekologiczną. Promowanie spożycia gatunków znajdujących się niżej w łańcuchu pokarmowym również jest jednym z warunków zmniejszenia tzw. śladu ekologicznego, jaki swoją konsumpcją ryb i owoców morza pozostawiają obywatele Unii¹⁶. Podnoszenie świadomości konsumentów na temat bezpieczeństwa żywnościowego i konsekwencji dla środowiska musi odbywać się z poszanowaniem lokalnych priorytetów społecznych i wartości kulturowych.

BUDOWA POTENCJAŁU I ZWIĘKSZANIE ZAANGAŻOWANIA UCZESTNICZĄCYCH STRON

Podnoszenie świadomości na temat skutków zmiany klimatu ma zasadnicze znaczenie dla włączenia tej kwestii do nauki, zarządzania i polityki, a tym samym zapewnienia akceptacji i wsparcia dla łagodzenia skutków i przystosowywania się do zmiany klimatu. Lepsze zrozumienie mechanizmów przemieszczania się gatunków na nowe obszary i wpływu tego procesu na łowiska, a także powodów malejącej zasobności stad i zmniejszającego się rozmiaru ryb ma zasadnicze znaczenie w kontekście promocji celów polityki adaptacji do zmiany klimatu. Unia Europejska powinna aktywnie budować w obrębie swoich powiązań partnerskich silną polityczną, prawną, finansową i społeczną infrastrukturę, która umożliwi opracowanie właściwych narzędzi i sposobów implementacji przystosowania się do zmiany klimatu.

EGZEKOWANIE SANKCJI DLA LEPSZEGO ZARZĄDZANIA MORZAMI I OCEANAMI

Fundacja WWF wzywa Unię Europejską do objęcia przywództwa w regulowaniu kwestii zrównoważonego pozyskiwania żywności pochodzenia morskiego oraz w globalnym zarządzaniu środowiskiem morskim, a także do wsparcia wdrażania przepisów prawa i przestrzegania ich we wszystkich państwach członkowskich. Sankcje takie jak utrata uprawnień połowowych, zniechęcające narzędzia finansowe czy lepsze mechanizmy rozwiązywania sporów w regionalnych organizacjach ds. rybołówstwa (RFMOs) okazały się jednymi z najbardziej skutecznych instrumentów gwarantujących lepszą sprawozdawczość, większą zgodność z przepisami i bardziej zrównoważone zarządzanie ekosystemami morskimi.

WIĘKSZA ZGODNOŚĆ Z PRZEPISAMI I ZAUFANIE W ZARZĄDZANIU ZASOBAMI MORSKIMI DZIĘKI TRANSPARENTNOŚCI I OTWARTEJ WYMIANIE DANYCH

Procesy decyzyjne, szczególnie w RFMO, nie są przejrzyste, a wiele istotnych kwestii nie podlega zewnętrznej kontroli. Morskie zasoby stanowią własność publiczną, której gospodarowaniem zajmują się rządy, korzystając z publicznych funduszy. Udział obywateli ogranicza się mimo to wyłącznie do obserwacji prowadzonych przez organizacje pozarządowe, które jednak nie mogą uczestniczyć w wielu kluczowych spotkaniach z powodu ich wyłączonej jawności. Decyzje zarządcze podejmowane z pominięciem głosu społeczeństwa nie są więc sprawdzane pod kątem potencjalnych konfliktów z publicznym interesem w ochronie środowiska. Ważnym krokiem w kierunku zwiększenia transparentności jest publiczne udostępnianie danych dotyczących łowisk i żywności pozyskiwanej z mórz i oceanów, a także ujawnianie raportów z posiedzeń organów zarządzających rybołówstwem, w tym ze spotkań RFMO i w ramach Porozumień o Partnerstwie ws. Połowów (SFPA).

PEŁNA TRANSPARENTNOŚĆ JAKO SPOSÓB PRZECIWDZIAŁANIA NIELEGALNYM, NIERAPORTOWANYM I NIEUREGULOWANYM (NNN) POŁOWOM

Połowy NNN zagrażają równowadze żywych morskich zasobów na świecie, przyczyniając się do ich nadmiernej eksploatacji, uniemożliwiając ich regenerację i podkopując opłacalność legalnej działalności połowowej. Wszystkie państwa bandery, państwa zbytu i państwa nadbrzeżne, strony umawiające się i nie będące umawiającymi się stronami w ramach RFMO, takie jak UE, muszą działać w porozumieniu i nakładać na każdego obywatela lub statek, który prowadzi lub wspiera połowy NNN, sankcje w postaci odmowy wydawania licencji połowowych i zamykania dostępu do portów i rynków. Wykaz jednostek połowowych NNN musi być dostępny publicznie i rozpowszechniany pomiędzy członkami RFMO, musi także zawierać co najmniej takie dane jak nazwisko i narodowość kapitana, numer rejestracyjny statku oraz nazwę armatora (armatorów)¹⁷. Każdy statek o długości przekraczającej 12 metrów powinien mieć obowiązek posiadania numeru identyfikacyjnego Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO). Należy ponadto wprowadzać i promować elektroniczne systemy dokumentacji połowowej, dzięki którym możliwa będzie poprawa identyfikowalności produktów pochodzenia morskiego.

3. ADAPTACJA EKONOMICZNA JAKO WSPARCIE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI

REDUKCJA ŚLADU WĘGLOWEGO RYB I OWOCÓW MORZA ORAZ ZWIĘKSZENIE ICH WARTOŚCI RYNKOWEJ

Pozyskiwanie żywności ze zdrowych populacji wymaga mniej czasu, a w związku z tym także mniej paliwa i innych zasobów wykorzystywanych w tym procesie. Przekłada się to bezpośrednio na podniesienie rynkowej wartości ryb i owoców morza. Zrównoważone zarządzanie morskimi zasobami i utrzymywanie zdrowych stad ryb zwiększy rozwój takiej działalności połowowej, która charakteryzuje się niskim śladem węglowym. Ograniczanie emisji i redukcja negatywnego oddziaływania innych, niezwiązanych z klimatem czynników (np. niszczenia siedlisk, zanieczyszczenia) w sektorze rybołówstwa i pozostałej działalności morskiej prowadzonej przez państwa członkowskie UE oraz członków RFMO, zwiększy jej stabilność, podniesie rynkową wartość żywności pozyskiwanej ze środowiska morskiego oraz wzmocni odporność mórz i oceanów.

PILNE DZIAŁANIE W ZAKRESIE WZMOCNIENIA STABILNOŚCI ŹRÓDEŁ UTRZYMANIA LUDNOŚCI

Adaptacja do zmiany klimatu będzie wymagała działań mających na celu unikanie bądź zmniejszanie jej negatywnych skutków, ale może również przynieść nowe możliwości i potencjalne korzyści¹⁸, na przykład nowe populacje ryb, które będzie można pozyskiwać w sposób zrównoważony. Dalsze zwlekanie z podjęciem inicjatywy doprowadzi do sytuacji, w której sektor produkcji ryb i owoców morza nie będzie dostatecznie przystosowany do zmiany klimatu¹⁶, a także jednocześnie wzrośnie ryzyko związane z jej skutkami. Zróżnicowanie morskich działań, w tym poprawa w zakresie zrównoważonego pochodzenia produktów poprzez większą selektywność połowów, ograniczanie strat i odpadów związanych z połowami, stosowanie wiarygodnych oznaczeń ekologicznych i rozwój rynków dla ryb i owoców morza sprawi, że źródła utrzymania, na których polegają społeczności przybrzeżne zarówno w UE, jak i poza nią, będą bardziej stabilne. Dostępne są publiczne środki finansowe, na przykład z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EMFF)¹⁹, które wykorzystuje się do wspierania badań, budowy potencjału, dzielenia się najlepszymi praktykami i przeprowadzania prób doświadczalnych. Środki te absolutnie nie mogą zasilać szkodliwych subwencji (np. na zwiększanie zdolności połowowych floty), które wręcz uniemożliwiają osiągnięcie SDG i hamują rozwój innowacji technologicznych niezbędnych do podnoszenia wartości produktów rybnych i rozwoju rynków dla tych produktów²⁰. Kontrola wydatkowania publicznych pieniędzy jest konieczna, jeśli chcemy uniknąć i) stosowania środków przystosowawczych do zmiany klimatu, których rezultatem jest przeniesienie zagrożeń na inne systemy społeczno-ekologiczne oraz ii) inwestycji w działania, które z powodu zmieniającego się klimatu w krótkim czasie staną się bezprzedmiotowe.

ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCIOWEGO I MOŻLIWOŚCI WYNIKAJĄCE Z MONITOROWANIA DANYCH

Plany łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do jej skutków muszą uwzględniać kwestie ubóstwa i kryzysu żywnościowego, które systematycznie obniżają skuteczność strategii przystosowawczych. Eliminacja nierówności społeczno-ekonomicznych i wzmocnienie globalnego bezpieczeństwa żywnościowego mają w tym kontekście kluczowe znaczenie, ponieważ są bezpośrednio powiązane z lepszym przestrzeganiem przepisów, wzmocnieniem odporności systemu i zrównoważoną eksploatacją zasobów naturalnych²¹. Plany te muszą także w sposób systemowy obejmować gromadzenie i monitorowanie danych, żeby móc śledzić trendy zmiany klimatu, wychwytywać zagrożenia i odkrywać możliwości, na przykład nowe, bardziej liczne gatunki. Oba te aspekty mogą zwiększyć prawdopodobieństwo prawidłowego przewidywania i przeciwdziałania negatywnym skutkom na zależne gałęzie przemysłu i grupy społeczne, jednocześnie promując zrównoważone i przyszłościowe praktyki.

ZADANIA NA PRZYSZŁOŚĆ

**ŻEBY WALCZYĆ ZE
SKUTKAMI ZMIANY
KLIMATU, MUSIMY
DOPROWADZIĆ DO
DŁUGOTERMINOWEJ
ZMIANY ZACHOWAŃ**

Nasza odpowiedź na zmianę klimatu musi być dużo bardziej zdecydowana, począwszy od znaczącego i natychmiastowego zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych²². Konieczny jest także dalszy rozwój strategii przystosowawczych, żeby chronić i przywracać zdrowie mórz i oceanów oraz wspierać ich odporność na skutki zmiany klimatu, które już obserwujemy. Budowanie i mobilizowanie potencjału społeczeństw – obywateli i wspólnot, pojedynczych wsi i całych krajów – do lepszego radzenia sobie z ocieplaniem się oceanów pozwoli nam ostatecznie zyskać przewagę i stawić czoła wyzwaniom oraz wykorzystać możliwości, jakie niesie ze sobą transformacja klimatyczna.

Czas na działanie jest właśnie teraz. Musimy doprowadzić do trwałej zmiany zachowań i reagować na bieżące i przewidywane skutki zmiany klimatu. Kluczowe znaczenie dla uniknięcia kosztów bierności w działaniach i dla zapewnienia zrównoważonego pozyskania produktów pochodzących z morza w aspekcie ekologicznym, społecznym i gospodarczym, mają terminowe procesy decyzyjne w zakresie łagodzenia skutków zmiany klimatu i dostosowywania się do nich. Najważniejsze zadania obejmują systematyczną kontrolę docelowych populacji ryb oraz tych gatunków, które stanowią przyłów, wspieranie badań nad dynamiką ekosystemów oraz wprowadzanie w życie właściwych strategii zarządczych w miarę zdobywania nowych dowodów i danych naukowych.

WWF podkreśla konieczność zajęcia się przez decydentów i liderów politycznych kwestiami zrównoważonego rybołówstwa, odpowiedzialnej produkcji żywności morskiej oraz akwakultury, a także zwiększenia odporności oceanów, żeby zminimalizować negatywne oddziaływanie zmiany klimatu. Najistotniejszym obowiązkiem Unii Europejskiej jest obecnie wzmocnienie globalnego zarządzania oceanami i zapewnienie implementacji ambitnej polityki w obszarze klimatu, rybołówstwa i środowiska, tak by gospodarowanie tymi zasobami, z których przecież wszyscy korzystamy, pomogło zachować je dla przyszłych pokoleń. Wszystkie zaangażowane strony mają do odegrania ważną rolę polegającą na ochronie morskich ekosystemów, wymuszeniu na branży stosowania lepszych praktyk, położeniu kresu szkodliwym subwencjom oraz stymulowaniu popytu na ryby i owoce morza pozyskiwane zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju.

**KLUCZOWE ZADANIA OBEJMUJĄ
ZRÓWNOWAŻONE POZYSKIWANIE
PRODUKTÓW RYBNYCH
I OWOCÓW MORZA
W ASPEKcie
SPOŁECZNYM
I EKONOMICZNYM
W UNII EUROPEJSKIEJ**

**ORAZ IMPLEMENTACJĘ SKUTECZNYCH
ROZWIĄZAŃ POLITYCZNYCH
W ZAKRESIE ŁAGODZENIA SKUTKÓW
I PRZYSTOSOWYWANIA SIĘ
DO ZMIANY KLIMATU**

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Bardziej szczegółowa wizualizacja znajduje się w naszej broszurze „Zmiany w morzach i oceanach. Zmiana klimatu: środowisko morskie i rybołówstwo”, WWF 2018. http://www.wwf.eu/media_centre/publications/?uNewsID=346437
2. Cheung W. L., G. Reygondeau and T. L. Frölicher (2016), “Large Benefits to Marine Fisheries of Meeting the 1.5°C Global Warming Target”. *Science* 354 (6319) pp. 1591-1594
3. Gaines S. D., C. Costello, B. Owashi, T. Mangin, J. Bone, J. Garcia Molinos, M. Burden, H. Dennis, B. S. Halpern, C. V. Kappel, K. M. Kleisner, D. Ovando (2018), “Improved Fisheries Management Could Offset Many Negative Effects of Climate Change”. *Science Advances* 4 (8)
4. Free C. M., J. T. Thorson, M. L. Pinsky, K. L. Oken, J. Wiedenmann and O. P. Jensen (2019), “Impacts of historical warming on marine fisheries production”. *Science* 363 (6430) pp. 979-983
5. Ding Q., X. Chen, R. Hilborn and Y. Chen (2017), “Vulnerability to Impacts of Climate Change on Marine Fisheries and Food Security”. *Marine Policy* 83: 55–61
6. Gaines i in. (2018), “Improved Fisheries Management Could Offset Many Negative Effects of Climate Change”. *Science Advances*
7. Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów (2016), SWD 352. Międzynarodowe zarządzanie oceanami – program działań na rzecz przyszłości oceanów. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/join-2016-49_en.pdf
8. Porozumienie paryskie, Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (2015), https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf
9. Europejskie Obserwatorium Rynku dla Rybołówstwa i Akwakultury EUMOFA (2018), http://www.eumofa.eu/documents/20178/132648/EN_The+EU+fish+market+2018.pdf *wartość obrotu produktami rybołówstwa i akwakultury w UE jest najwyższa na świecie
10. FAO (2018), “The state of world fisheries and aquaculture”, <http://www.fao.org/3/i9540en/i9540en.pdf>
11. Europejskie Obserwatorium Rynku dla Rybołówstwa i Akwakultury EUMOFA (2018), http://www.eumofa.eu/documents/20178/132648/EN_The+EU+fish+market+2018.pdf
12. FAO (2018), “The state of world fisheries and aquaculture”
13. Europejskie Obserwatorium Rynku dla Rybołówstwa i Akwakultury EUMOFA (2018), http://www.eumofa.eu/documents/20178/132648/EN_The+EU+fish+market+2018.pdf
14. Lista gatunków (w tym rekinów i płaszczek, waleni, żółwi i ptaków morskich) zawarta w załącznikach do Konwencji o Międzynarodowym Handlu Dzikimi Zwierzętami i Roślinami Gatunków Zagrożonych Wyginięciem CITES (2017), <https://www.cites.org/eng/disc/species.php>
15. Parker R. W., J. L. Blanchard, C. Gardner, B. S. Green, K. Hartmann, P. H. Tyedmers and R. A. Watson (2018), “Fuel use and greenhouse gas emissions of world fisheries”. *Nature Climate Change* (8) pp. 333-337
16. Hannesson R. (2011), “The economics of fishing down the food chain”. *2002 Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Sciences* 59 (5) pp. 755-758
Roeger J., S. Foale and M. Sheaves (2016), “When fishing down the food chain results in improved food security”. *Fisheries Research* (174) pp. 250-259
17. WWF (2019), “Towards transparent and anti-IUU fishing measures in RFMOs”
18. Noble I.R., S. Huq, Y.A. Anokhin, J. Carmin, D. Goudou, F.P. Lansigan, B. Osman-Elasha, A. Villamizar (2014), “Adaptation needs and options”. *Climate change*, pp.833-868
Katowice Rulebook, Konferencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (2018)
19. Europejski Fundusz Morski i Rybacki, https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en
20. Ministerialna decyzja w sprawie subsydiów w rybołówstwie, Światowa Organizacja Handlu (2017), https://www.wto.org/english/news_e/news17_e/mc11_13dec17_e.htm
21. Watkiss P., M. Benzie, R. J. T. Klein (2015), “The complementarity and comparability of climate change adaptation and mitigation”. *Wires Climate Change* 6 (6) pp. 541-557
Watkiss P. (2015), “A review of the economics of adaptation and climate-resilient development”, <http://www.lse.ac.uk/GranthamInstitute/wp-content/uploads/2015/09/Working-Paper-205-Watkiss.pdf>
22. Porozumienie paryskie, Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (2015), https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

WWF - PRACUJEMY NA RZECZ MÓRZ I OCEANÓW

WWF prowadzi globalne działania na rzecz odpornych oceanów z dobrze funkcjonującymi ekosystemami, które wspierają bogatą różnorodność biologiczną, zapewniają bezpieczeństwo żywnościowe i stanowią stabilne źródło utrzymania. Współpracujemy z rybakami, naukowcami, przedsiębiorcami i przedstawicielami administracji – potrzebujemy także Twojej pomocy!

Odwiedź stronę projektu Fish Forward, żeby dowiedzieć się więcej:
www.fishforward.eu

CO TY MOŻESZ ZROBIĆ?

Każdy może pomóc ocalić nasze morza i oceany. Najważniejsze, co możemy zrobić jako konsumenci, to wybierać ryby pochodzące ze zrównoważonych połowów:

- Zrównoważone zarządzanie pozwala rybam lepiej przystosowywać się do zmian zachodzących w środowisku
- Dbanie o zdrowie stad i odpowiedzialne zarządzanie łowiskami obniża wpływ rybołówstwa na ekosystem. Dzięki temu morskie populacje i siedliska są bardziej odporne na zmiany klimatu
- Zdrowe stada oznaczają także mniejsze zużycie paliwa i innych zasobów używanych w trakcie połowów
- Odpowiedzialne hodowle ryb nie przyczyniają się do niszczenia nadbrzeżnych siedlisk takich jak lasy namorzynowe, które pełnią krytyczną rolę we wspieraniu społeczności w przystosowywaniu się do zmiany klimatu

WWF jest jedną z największych na świecie niezależnych organizacji działających na rzecz ochrony środowiska naturalnego, wspieraną przez ponad 5 milionów osób. WWF posiada globalną sieć aktywną w ponad 100 krajach. Misją WWF jest powstrzymanie degradacji środowiska naturalnego naszej planety i kształtowanie przyszłości, w której ludzie będą żyli w harmonii z przyrodą, przez ochronę światowej różnorodności biologicznej, zapewnienie zrównoważonych form eksploatacji zasobów odnawialnych, a także promocję ograniczeń w emisji zanieczyszczeń i marnotrawnej konsumpcji.

Europejskie Biuro WWF ds. Polityki wspiera realizację globalnej misji WWF poprzez przewodniczenie sieci WWF w obszarze kształtowania polityki UE, która ma wpływ na środowisko w Europie i na całym świecie.

Dalsze informacje:

WWF European Policy Office

www.wwf.eu

Dr Samantha Burgess

Kierowniczka działu polityki morskiej
sburgess@wwf.eu

Dr Anne-Cécile Dragon

Specjalista ds. polityki rybołówstwa
acdragon@wwf.eu

Katrin Vilhelm Poulsen

Specjalista ds. polityki dotyczącej owoców morza
kpoulsen@wwf.eu

Projekt: Evan Jeffries i Catherine Perry (www.swim2birds.co.uk)

Druk: Agencja Wydawnicza Ekopress, Polska

Opublikowano w czerwcu 2019 roku przez WWF – World Wide Fund For Nature (dawniej World Wildlife Fund), Bruksela, Belgia. Każda reprodukcja w części lub w całości wymaga podania tytułu oraz wydawcy (wskazanego powyżej) będącego właścicielem praw autorskich.

© Tekst 2019 WWF. Wszelkie prawa zastrzeżone.

OCHRONA ZASOBÓW MORSKICH W OBLICZU ZMIANY KLIMATU

100%
RECYCLED

35%

Jeśli emisje CO₂ będą utrzymywać się na wysokim poziomie, globalne zyski z rybołówstwa mogą spaść o 1/3

70%

Ponad 2/3 ryb i owoców morza spożywanych w UE pochodzi z importu

1,5°C

Żeby pomóc ograniczyć wzrost temperatury do 1,5°C zgodnie z postanowieniami Porozumienia paryskiego, UE musi wyznaczyć cel zredukowania emisji netto gazów cieplarnianych do zera przed 2040 rokiem

2050

Według prognoz kluczowe morskie ekosystemy takie jak rafy koralowe znikną w ciągu następnych 30 lat

PROJEKT
WSPÓLFINANSOWANY
ZE ŚRODKÓW
UNII EUROPEJSKIEJ

Publikacja powstała dzięki finansowemu wsparciu ze strony Unii Europejskiej. WWF ponosi całkowitą odpowiedzialność za przedstawione w niej treści, które nie muszą odzwierciedlać stanowiska UE.